

Bez sabiedrības iesaistes nekas neizdosies

Pasaules Dabas fonds (PDF) Latvijā darbojas kopš 1991. gada kā starptautiskās organizācijas "World Wide Fund for Nature" asociētais partneris, īstenojot kopīgas kampaņas un projektus. PDF direktors JĀNIS ROZĪTIS stāsta, ka viņa 23 gadu darba pieredzes laikā ir mainījusies organizācijas loma un tagad daudz aktīvāk jāiesaistās, lai dažādos līmeņos, sākot no mājsaimniecībām un beidzot ar likumdevējiem, panāktu, ka apzinātās vides problēmas tiek risinātas.

Daudziem gribas nedarīt

J. Rozītis atzīst, ka kopumā apņēmība spert drošus soļus, lai Eiropas Savienības noteikto zaļo kursu ieviestu Latvijā, nereti beidzas turpat, kur tā radusies, – augstākajās politiskajās aprindās. Viņam nereti nākas uzklaut viedokļus, pārsvarā no uzņēmējdarbības vides, kas pauž cerību, ka šos jautājumus varēs risināt formāli, tā teikt, ķeksīša labad. "Tie jau tāpat ir milzīgi kompromisi, uz ko iziet ES politiķi. Jo zinātnieki, dabas un klimata pētnieki aicina darīt vēl daudz vairāk. Turklāt Latvijai dotie uzdevumi, salīdzinot ar daudzām citām dalībvalstīm, ir krietni zem vidējā līmeņa. Tomēr es redzu, ka iesaistītās nozares ir apjukušas un meklē attaisnojumu, kāpēc vēl neko nedarīt. Tas ir transports, lauksaimniecība, mežsaimniecība, enerģijas ražošana – visiem ir jāmainās, bet neredzam, ka kāds pieteiktos aktīvai dalībai," novērojumus dalās PDF direktors.

Tāpat J. Rozītis akcentē vēl vienu būtisku risināmo problēmu kopumu, proti, dabas daudzveidības saglabāšanu. Viņš stāsta, ka ES definējusi šīs desmitgades plānu dalībvalstīm – 30% no teritorijas novirzīt tieši šīs daudzveidības saglabāšanai, bet arī šajos jautājumos redzama vilcināšanās. "Strādājot pie informatīva ziņojuma valdībai par to, kā būtu jārikojas, lai saglabātu bioloģiski vērtīgas vietas Latvijā, ik uz soļa dzirdu, kā mēs kaut ko varētu nedarīt. Tas gan vairāk attiecināms uz meža nozari. Lai arī visām dalībvalstīm tas jādara, Latvija atkal grib būt īpaša ar to, ka nevaram ieviest risinājumus. Ja tomēr to darīsim, tad tikai tā, lai pēc iespējas mazāk būtu kas pēc būtības jāpaveic vai jāmaina."

Priekšā nopietna izskaidrošana

PDF direktors atzīst, ka šo jautājumu risināšanā ļoti liela nozīme ir sabiedrības noskaņojumam un pieprasījumam, jo lē-

mu pieņēmeji tajā ieklausās. Tāpēc būtiski veikt skaidrojošo darbu, lai cilvēki saprastu, kādi ir riski un nākotnes scenāriji gan klimatneitralitātes, gan bioloģiskās daudzveidības, gan citos ar dabas un vides saglabāšanu saistītos jautājumos. Nevalstiskajām organizācijām ir nozīmīga loma šo jautājumu skaidrošanā. PDF darbības virzieni ietver piecas programmas: ūdeņi, mežs, bioloģiskā daudzveidība, klimats un pārtika, un par tām visām var runāt ne tikai teorijā, bet arī praksē. "Demonstrējam resursu apsaimniekošanu, piemēram, rādām mežu īpašniekiem vai citiem interesentiem, kā saimniekot mežā ar nekailciršu metodēm, īpašniekam gūstot ienākumus no meža ar mazāku ietekmi uz dabu. Organizējam talkas, strādājot dabas atjaunošanā, biotopu uzturēšanā. Rīkojam pārgājienus uz purviem, mežiem, kur stāstām par dabas procesiem, dzīvotnēm, kas nepieciešamas, lai dzīves telpu rastu dažādas sugas. Palīdzam uzņēmumiem mazināt ietekmi uz vidi birojos, piedāvājot Zaļā biroja programmu," saka J. Rozītis, pieminot arī Latvijā jau labi pazīstamo Zemes stundu, kad marta pēdējā sestdienā ikvienu aicina uz stundu izslēgt elektrību.

Ko vajadzētu darīt ikvienam?

Pirmais – sākt katram ar sevi. "Tas ir pats pamats – kā es dzīvoju, kā pārvietoju, kādu pārtiku pārku un kā iekārtoju savu mājokli. Šīs ir tās jomas, kurās vislielāko ietekmi uz klimatu atstāj mājsaimniecības," J. Rozītis uzskaita un atzīst – pat ja reizēm šķiet, ka viens pats cilvēks neizmainīs situāciju pat Latvijā, kur nu vēl Eiropā vai pasaulē, tas jāuztver kā pirmais solis. Jārosina par to aizdomāties arī citiem – ģimenei, draugiem, kolēģiem. "Daļa cilvēku, es teiktu – desmit procentu sabiedrības –, pievērs pastiprinātu uzmanību zaļam dzīvesveidam. Pozitīvi, ka viņi šos jautājumus popularizē sociālajos tīklos, tādējādi sasniedzot jau plašāku auditoriju."

Tieši tāpat ikvienam ir iespēja iesaistīties nevalstiskajās organizācijās, kas iestājas par vides un klimata jautājumu risināšanu, vai, piemēram, parakstīt petīcijas. Tā gandrīz divus gadus ES norisinājās pilsoņu iniciatīva "Glābiet bites un lauksaimniekus!" ar mērķi panākt, lai līdz 2035. gadam pakāpeniski izskaustu sintētiskos pesticīdus, atbalstītu lauksaimniekus, kā arī glābtu bites un dabu. Lai iniciatīvu varētu iesniegt Eiropas Komisijā un Parlamentā un panāktu izmaiņas likumdošanā, bija jāsavāc vismaz miljons parakstu.

Pasaules Dabas fonda direktors Jānis Rozītis pagājušajā rudenī upes tecējuma atjaunošanas talkā Mergupē.

Mērķis tika sasniegts, Latvijā par to parakstījās vairāk nekā septiņi tūkstoši iedzīvotāju, bet visā ES savāca vairāk nekā miljonu parakstu.

Veido nākotnes vides aizsardzības līderus

Viena no jaunākajām aktivitātēm PDF ir neformālās izglītības kurss jauniešiem "Aizstāvības akadēmija". Tās ir teorētiskas un praktiskas nodarbības jauniešiem vecumā no 15 līdz 25 gadiem ar mērķi stiprināt viņu pilsoniskuma apziņu vides jautājumos, mācīt demokrātijas kultūru, kritisko domāšanu un veiksmīgu argumentāciju, iedrošinot aizstāvēt savas intereses lēmumu pieņemšanas procesos.

"Aizstāvības akadēmijas" vadītāja Laura Treimane stāsta, ka ideja par šādu aktivitāti radusies, redzot ne īpaši iepriecinošus pētījuma datus. Tie liecinājuši – divas trešdaļas jauniešu saprot, ka viņiem ir iespējas iesaistīties pilsoniskās aktivitātēs, tomēr tikai neliela daļa to

patiešām ir darījuši. "Jaunieši ir tie, kuri nākotnē strādās dažādos amatos, dažādās nozarēs, tajā skaitā politikā, tālab viņiem jābūt sagatavotiem aizstāvēt savas intereses un vajadzības," uzsver L. Treimane. Pagājušajā pavasarī akadēmiju absolvēja pirmie 20 jaunieši, kuri vairāku mēnešu garumā katru otro sestdienu bija tikušies tiešsaistes mācībās.

Nu jau uzņemts nākamais kurss, kas ilgs no janvāra līdz martam. Nodarbības varēs padziļināti izziņāt aktualitātes vides un dabas aizsardzības jomā Latvijā un pasaulē, saprast, kāda loma šo problēmu risināšanā ir sabiedrībai. Tāpat varēs gūt ieskatu veiksmīgā un efektīvā komunikācijā un kampaņās, debatēs ar amatpersonām, iedvesmoties no kāda viedokļu līdera. Mācību noslēgumā būs jāizstrādā kursa darbs. "Tie ir kā nelieli projekti, kurus izdomā un īsteno paši jaunieši individuāli vai komandās, atspoguļojot dažādās pilsoniskās līdzdalības

formas. Sākot no vēstules savas pašvaldības deputātam, beidzot ar likumprojektu ierosināšanu," viņa skaidro. Pagājušajā gadā ievēribas cienīgi bijuši kandavnieces Kristas centieni panākt, lai pilsētā pie jauniešu centra uzstādītu šķirotu atkritumu konteinerus. "It kā vienkāršs uzdevums, bet viņai nācās pamatīgi padarboties – zvanīt, apmeklēt pašvaldības un atkritumu apsaimniekotāju pārstāvjus. Tomēr savu viņa panāca!" L. Treimane uzskata, ka skolās vajadzētu pievērst lielāku uzmanību audzēkņu informēšanā par vides jautājumiem un viņu iespējām paveikt vēl daudz vairāk.

Apmāca brīvprātīgos cīņai ar noplūdēm

Tikmēr projekts "Nacionālā rīcības plāna dzīvnieku glābšanai piesārņojuma gadījumā jūrā un krastā gala redakcijas izstrāde", ko īstenoja vairākas organizācijas, strādāja ar atbildīgo iestāžu gatavību koordinētiem un efektīviem glābšanas darbiem jūras krasta piesārņojuma gadījumā, savukārt PDF uzņēmās brīvprātīgo spēku apzināšanu un apmācību.

Baltijas jūras un saldūdens programmas vadītāja Magda Jentgena stāsta, ka aicinājums apgūt nepieciešamās prasmes, lai steigtos palīgā, ja notiktu ar naftas noplūdi saistīts negadījums, guvis lielu atsaucību. Pieteikušies aptuveni 160 cilvēku. "Apmēram puse no tiem ir rīdzinieki. Protams, vēlami, lai cilvēki būtu no dažādām vietām. Īpaši svarīgs ir piekrastes reģions, lai tad, ja notiek naftas noplūde, uz to varētu reaģēt pēc iespējas ātrāk," viņa saka un stāsta, ka Baltijas jūra ir viena no visintensīvāk izmantotajām kuģniecībā, turklāt tiek prognozēts, ka nākamo 20 gadu laikā šī noslodze varētu dubultoties. "Tātad jūrā būs vēl vairāk kuģu. Lai gan nozare pāriet uz videi draudzīgāku degvielu, tomēr risks saglabājas pietiekami augsts. Statistika rāda, ka vidēji reizi gadā notiek viens gana nopietns naftas noplūdes gadījums. Latvijas tuvumā pēdējais lielākais bija 2007. gadā. Tomēr labāk būt gataviem šādā situācijā reaģēt."

Pirmā nodarbība naftas brīvprātīgo programmā notika decembra vidū un tiešsaistes nodarbības ieraksts ikvienam interesentam pieejams PDF kontā feisbukā. M. Jentgena stāsta, ka turpmāk plānotas vēl vairākas nodarbības, tostarp klātienē, lai varētu izspēlēt reālas situācijas dabā, turklāt brīvprātīgo programmai joprojām iespējams pieteikties organizācijas tīmekļvietnē www.pdf.lv.